

פרשת כי תבוא

"It's not what you do it's the way that you do it"

ובאו עליה כל הקללות האלה ורדפוה והשיגוה עד השמדךחטימ] פי לא שמעת בקול ה' אלקיך לשמר מצותיו וחקותיו אשר צוה. והיו בך לאות ולמופת ובזרעה עד עולם. תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה ובטוב ללב מרב כל.

(דברים כ"ח:מה-מז).

הנימוק שמופיע בפסוק מז קשה מצד עצמו. האם העובדה שבני ישראל לא קיימו את המצוות בשמחה מצדיקה את בוא הקללות שמופיעות בפרשה?

רבינו בחיי במדבר פרק ד

והנה שלמה ע"ה כוון בזה להודיענו שיתחייב האדם להיותו שמח במצות כשיעשה אותן או יראה אחרים עושין, וזהו שאמר: "עשות משפט", ולא אמר "עשותו משפט". וידוע כי השמחה במעשה המצות מצוה בפני עצמה, וכשם שהמצוה עבודה לשי"ת כך השמחה על המצוה נקראת עבודה, וכן כתיב: (דברים כח:מז) "תחת אשר לא עבדת את ה' אלוקיך בשמחה", והוא שכתוב: (תהלים ק, ב) "עבדו את ה' בשמחה", באר כי השמחה שלמות העבודה. ועל כן היה ענין השיר במקדש ובמשכן בשיר הפה והכלי שהוא מביא נפש האדם לדרך השמחה, ומכאן אמר הכתוב בלויים: "לעבוד עבודה עבודה", ודרשו רז"ל: (ערכין יא א) אי זו עבודה לעבודה, הוי אומר זה השיר, כי היו הלויים מוזהרין ומצויים לשורר ולעורר השמחה על מצות הקרבן כדי להיות מעשה המצוה בשמחה.

רבינו בחיי דברים פרק כח

תחת אשר לא עבדת את ה' אלוקיך בשמחה. יאשימנו הכתוב בעבדו השי"ת ולא היתה העבודה בשמחה, לפי שחייב האדם על השמחה בהתעסקו במצות, והשמחה במעשה המצוה מצוה בפני עצמה, מלבד השכר שיש לו על המצוה יש לו שכר על השמחה, ועל כן יעניש בכאן למי שעובד עבודת המצוה כשלא עשאה בשמחה, ולכך צריך שיעשה אדם המצות בשמחה ובכוונה שלמה, וכן אמרו במדרש רות: (רות רבה ה, ו) אלו היה יודע ראובן שהקב"ה מכתוב עליו: (בראשית לו, כא) "וישמע ראובן ויצלהו מידם", בכתפו היה מוליכו לאביו, ואלו היה יודע אהרן שהקב"ה מכתוב עליו: (שמות ד, יד) "וראך ושמח בלבו", בתופים ובמחולות היה יוצא לקראתו, ואלו היה יודע בועז שהקב"ה מכתוב עליו: (רות ב, יד) "ותאכל ותשבע ותותר", עגלים פטומים היה מאכילה.

משך חכמה דברים פרק כח

תחת אשר לא עבדת וכו'. והסיבה לזה שלא עבדת, הוא מחמת שהיה לך "שמחה וטוב לב - מרוב כל". "ואל תשמח ישראל אל גיל בעמים" (הושע ט, א) - שמריבו הטובה שמחים. לא כן נתן לך ה' שצריך להיות בהסתפקות, וה"רוב כל" מ"שמחה וטוב לב", וכמאמרם ז"ל (אבות ד, ה): איזהו עשיר השמח בחלקו, וכמו שאמר לעיל (כו, יא) "ושמחת בכל הטוב אשר נתן לך ה' אלקיך", שזה צריך להיות השמחה כיון שה' נתן לו, ודאי מצא חן בעיניו והגון לפניו, ועל זה ישמח!

תיבת גמא (ר' יוסף ב"ר מאיר תאומים מלבוב) פרשת כי תבוא

תחת אשר לא עבדת את ה' בשמחה ובטוב כו' [כח, מז], שמעתי בשם הגאון הקדוש דרשן דק"ק פוזנר יע"א ז"ל, שאמר רשעים מלאים חרטה אבל כשעושה עבירה והוא בשמחה, אז יותר עונש תחת אשר לא עבדת כו' והיית בשמחה כו' ודברי פי חכם חן, ויראה ז"ש (ישעיהו כב, יג) והנה הרוג בקר ושחט צאן ששון ושמחה כי מחר נמות כו', היו עוברים וששון כי אין בשאול דין וחשבון, כי מחר הנקרא יום מחר עוה"ב הכחישו ואמרו ששם הוא המיתה

ר' מנחם מנדל מקוצק

שמחת בזה שלא עבדת את ה' אלוקיך – פריקת העול הייתה בשמחה ובטוב לב.

ר' שמחה זיסל זיו (הסבא מקלם)

...הענין כי זה דבר נקל להבין כי עניני עוה"ב יקרים הרבה והרבה מעניני עוה"ז בלי שום ערך ודמיון כלל, כי לבד האיכות אשר אין לנו שום השערה כלל, הלא בכמות שיש לנו השערה, הלא נקל לראות כי עניני עוה"ז הם רק חיי שעה, ואינם רק כשכירי יום... והנה כל קניני עוה"ז מושכר הוא לאדם. כי יבואו ימים וישובו לזולתו...

והנה לפ"ז האדם אשר ירגיש בנפשו כי יש לו התקשרות מעט לד', ולתורתו, לעבודתו, הלא זאת תשים התרוממות בנפש להיות טוב לב ושמח בחלקו הטוב, כמו האיש החלוש המרגיש בנפשו חלישות גדולה וכוחותיו וגבורותיו אינם אתו, מרגיש עצמו נרפה ונעזב... אח"כ כשמרגיש בעצמו שנובע בו רוח חדש, רוח גבורה והתחזקות הלב ועיוזו המחשבה כאיש בריא, הלא יחדש בקרבו לעומת זה גילה וחדוה, כי יתעשת בקרבו רוח חיים, ומה כשירגיש האדם הרגש נפשי להבין מה אדם ביקר לדעת ה' ותורתו, הלא בהכרח תתחדש בו שמחה עצומה, כי "פקודי ד' משמחי לב" וכאשר ידיעת ה' יתחדש לבקרים ולרגעים, כן תתחדש השמחה לבקרים ולרגעים באין תכלית... וזהו כונת הפ' תחת אשר לא עבדת' פי' אל תתמה למה באו עליך הצרות ח"ו, למה? כי לא עבדת את ה' א', רק לבטנך עבדת, וכבודך... כל עבודת האדם האוהב עצמו, הכל לטובתו מכיון, או כבוד, או ריווח ממון, או שארי מדות, וא"כ עבדת את עצמך' ע"כ לך אל עצמך... ובקש עזר רק מעצמך; וסיים הפ' אות ומופת כי לא עבדת השי"ת רק עצמך, והראיה שלא חדירת והרגשת בנפשך שמחה עצומה מרוב כל, יותר מרוב כל, כי הם הלא נחמדים מזהב ומפז רב, ולמה לא הרגשת בעבודת השי"ת, כאילו החלש הנוטה למות, ומתחדש בו רוח חזק רוח חיים, הלא הרוה ישוב נפשו וישמח, ככה היה לך להרגיש בעבודתך שתעבוד השי"ת, כי כל עבודה ועבודה הלא תוסיף ידיעה חדשה והרגש חדש, כדמיון העולה בהר כנ"ל, ולמה לא שמחת כבזה כעל כל הון, וע"כ כי לא עבדת ד' א', רק בטנך עבדת, כדברי בעל חובת הלבבות ז"ל, עבדנו בטננו ולא בוראנו... (שם, עמודים קסה - קסו).

(עבודת ה' לא מתוך שמחה היא סימן לכך שהאדם לא עובד את ה' אלא את עצמו, שהרי עבודת ה' אמורה להיות מלווה בשמחה מתמדת של עיסוק בקניני הרוח. לפי ר' שמחה זיסל, פירוש הפסוק "תחת אשר לא עבדת את ה' אלוקיך בשמחה ובטוב לבב" הוא שהקללה באה עקב כך שעם ישראל לא עבד את ה' אלא את עצמו, והראיה לכך היא שהוא לא עבד א' ה' בשמחה. הסברו של ר' שמחה זיסל לפסוק נותן מענה לשתי השאלות שבהן פתחנו: גם לפי פסוק מז העונש בא בגלל שבני ישראל לא עבדו את ה').

ליקוטי מוהר"ן תניינא תורה כד

והכלל, שצריך להתגבר מאד בכל הכחות, להיות אך שמח תמיד. כי טבע האדם למשוך עצמו למרה שחורה ועצבות, מחמת פגעי ומקרי הזמן, וכל אדם מלא יסורים. ע"כ צריך להכריח את עצמו בכח גדול, להיות בשמחה תמיד, ולשמח א"ע בכל אשר יוכל, ואפי' במילי דשטותא. אף שגם לב נשבר הוא טוב מאד, עכ"ז הוא רק באיזו שעה. וראוי לקבוע לו איזה שעה ביום, לשבר לבו ולפרש שיחתו לפניו ית', כמובא אצלינו. אבל כל היום כולו, צריך להיות בשמחה. כי מלב נשבר בקל יכולין לבא למרה שחורה, יותר מאשר יכולין ליכשל ע"י שמחה ח"ו, לבא לאיזה הוללות ח"ו. כי זה קרוב יותר, לבא מלב נשבר למרה שחורה. על כן צריך שיהי' בשמחה תמיד, רק בשעה מיוחדת יהי' לו לב נשבר:

ליקוטי מוהר"ן תניינא תורה מח

וראוי לילך עם מה שנאמר במאמר אזמרה לאלקי בעודי (בליקוטי הראשון בסי' רפ"ב), דהיינו, לבקש ולחפש למצוא בעצמו איזה זכות ואיזה נקודה טובה, ובזה המעט טוב שמוצא בעצמו, ישמח ויחזק עצמו, ואל יניח את מקומו. אף אם נפל למה שנפל ר"ל, אעפ"כ יחזק עצמו במעט דמעט טוב שמוצא בעצמו עדיין, עד אשר יזכה לשוב עי"ז להש"י, וכל הזדונות יהיו נעשין זכיות (ע' יו מא פו ע"ב) ומה עשה הבעש"ט זצ"ל על הים, כשהסיתו הבעל דבר וכו'. ומזה תבין, עד היכן אתה צריך להתחזק, ולבלי לייאש עצמך ח"ו, אף אם יהי' מה שיהי'. והעיקר, להיות בשמחה תמיד,

וישמח עצמו בכל מה שיוכל, ואפי' ע"י מילי דשטותא, לעשות עצמו כשוטה, ולעשות עניני שטות וצחוק, או קפיצות וריקודים, כדי לבוא לשמחה, שהוא דבר גדול מאד:

הרב קוק

הרב מסביר ב-'מוסר אביך' כי ישנם שני מושגים, שונים זה מזה - "שמחה" ו-"טוב לבב". ראשית העבודה היא שתהי' בשמחה ובטוב-לבב. נראה ששני דברים הם השמחה בפ"ע וטוב לבב בפ"ע. ויש אפשרות לשמחה בלא טוב-לבב והיא אינה רצויה, ויש מקום לטוב לבב בלא שמחה... א"כ אף על פי שנכנס בלב רוח שמחה אבל אין לבו טוב עליו, שאינו חפץ בשמחה זו באמת ואינה נוחה לו רק שהיא חובה עליו. מוסר אביך פרק א, פסקא ח (עמוד כא) ישנה אפשרות לשמחה אך אין זו שמחה אמיתית. האדם כופה את עצמו (יתכן ע"י אמצעים חיצוניים) לשמחה, כי כך צווה. יתכן כי הוא באמת שמח, רואים עליו שהוא שר ורוקד, אולם זו שמחה לא שלימה, חסר בה את ה"טוב לבב".

ענינה של השמחה הוא התחדשות. בעולם החומרי אנו שמחים על מתנה שקבלנו, חפץ שלא היה לנו קודם, משהו חדש. המפגש עם ה'חדש' מעורר בנו התפעלות ושמחה. כך בעולם הפנימי, אנו ששים בפוגשנו מעלה גבוהה יותר, השגה חדשה. אנו חשים כי משהו שלא ראינו קודם, שלא הבנו קודם, נגלה לפתע לעינינו ואנו שמחים בזה.

אולם, טמונה בתהליך זה בעיה. לאחר המגע הראשון עם הקומה החדשה, אדם קנה אותה, התרגל אליה והיא אינה "חידוש" בעבורו, ולפיכך אינו שמח בה עוד. הקומה החדשה והגבוהה ממנו איתה נפגש, כבר אינה גבוהה ממנו, היא חלק ממנו, ולכן אינו שמח בה. ניתן היה למצוא פתרון לבעיה זו, על ידי מציאת חידושים כל הזמן. מעין "פוטנט" למניעת תהליך ההתרגלות - מציאת השגות חדשות והבנות חדשות וגבוהות יותר שלא היו בנו קודם. הדבר מתאפשר ע"י לימוד של דבר חדש, או גילוי עמוק יותר בדבר שכבר הכרנו. התורה והמצוות מלאות ברבדים רבים שעוד לא נפגשנו איתם, והמגע החדש איתם, הראשית בעבורנו, גורם לנו שמחה, ולפיכך התמדה בכך יוצרת שמחה תמידית.

וטוב לבב - מצד הידיעה שראוי לו לעבוד, בידעתו אהבתו של האדון ב"ה ליצוריו ובפרט לעם קרובו.

טוב לבב הינה תחושת השייכות. האדם חש טוב עם דבר שהוא חש שקרוב אליו, שהוא מחובר אליו. לדוגמא, יכול אדם ללכת לחתונה, לשמוח ולשמח בה, אולם הוא לא חש באמת מחובר לארוע, לא חש קרבה אמיתית לבעלי השמחה. ויש שמחות בהם האדם חש את הקרבה, טוב לו להימצא בחתונה הזו, הוא חש קשר פנימי-אמיתי לבעלי השמחה. אולם, טמונה כאן סתירה למושג "השמחה". ע"פ הדברים שבוארו שמחה הינה המגע עם הדבר שמעבר אליו, הרחוק ממנו והחדש לי, לכן אני שמח בו. ואילו "טוב לבב" מבטא את השייכות והקרבה, וכדברי הרב: "כי השמחה במה שתהי' הרבה יותר ממדרגתו לא ייטב בה לבו". בני מלכים

אכן, יש להכיר באמת, כי ביחס בין האדם לקב"ה שני היסודות דרים יחדיו: מחד ישנו פער שבאמת לעולם לא יסגר, ישנו כאן מגע שתמיד הוא חדש לי כיוון שתמיד הוא גבוה ממני. מאידך יש לנו שייכות לאותו הדבר. כבן מלך, המצוי בתמידות עם המלך, הוא יודע כי לעולם ישאר הפער בינו לבין המלך אולם מכיר הוא כי סוף-סוף הוא בן המלך, שייך וקשור אליו. ישנם אנשים שטוב להם להתלות בגדולים מהם. טוב לנו עם הפער הזה, אין כאן תחושה של נסיון להשתוות, אלא הליכה ומגע עם דבר שאני שייך אליו, אך גבוה ומרומם ממני לאין קץ. ולפ"ז ב' לימודים הם: א' רוממות ערך כל העבודה, שהרי היא מקרבת ממש את האדם ליצורו יתברך, ולמוד שני מעלת נפשו ורוחניותה מצד ענינה, שאע"פ שנטנפה בכל גילוי החומר ח"ו מ"מ "אסא דקאי ביני חלפי אסא אסא שמיה ואסא קרו ליה" (סנהדרין מד עמוד א) והיא עומדת בזהרה מצד עצמה.

כל מגע, כל עבודה, יש בה ערך. יש כאן מפגש משמח המקרב את האדם לקב"ה, אל אותו דבר הנמצא כל-כך רחוק ממנו. ועוד יש לדעת כי במהות אנו שייכים לאותו דבר מרומם. על אף כל ההתרחקויות, בנקודה השורשית אנו חלק מזה, בני מלכים.

"ובידיעת דבר זה עצמו היא מתטהרת באמת כי הוא ענף גדול מענפי תשובה מאהבה"